

TALASSONÍMIA DELS MARINERS DE BENIDORM

Francesc Xavier LLORCA i IBI

Benidorm és una vila que viu abocada a la mar. Aquest caràcter litoral fa que tinga gran importància la denominació de llocs marins i costaners que, al capdavant, són tot un seguit de punts de referència que els mariners i peixcadors prenen per tal de marcar les zones de peixquera, les formes i accidents del relleu marí o qualsevol altre detall profitós per a les seues tasques.

D'antuvi, cal observar que *els senyals* o punts referencials són llocs ben visibles situats en la costa o a les serres més properes; així com certs punts situats dins la mar, generalment pedres i roques ran de l'aigua o visibles des de la superfície. Per descomptat, no es pot oblidar la importància que té l'Illa com a referent.

En primer lloc, esmentarem les serres d'on els mariners trauen bona part dels seus senyals: *la Serra Gelada* (que rep el nom pel seu clima particular), *el Castell* (situat sobre el Canfali), *el Tossal de la Cala*; *la Cortina*, *el Puig Campana*, *Ponoig*, *la Serreta de Callosa*, *Ifac*, *Bèrnia*, *el Cabeçó*, *el Cap de l'Horta*. Aquests accidents geogràfics, podem dir, marquen el territori referencial benidormer.

Si escandallem una mica podrem observar els diferents noms de cada punt:

PUIG CAMPANA: *l'Alt*, part superior del puig; *Rastellera de Llevant*, carena del puig per la banda de llevant; *Rastellera de Ponent o de Garbí*, carena per la banda de ponent; *el Portell*, mos que presenta el puig en la seua part superior.

EL CABEÇÓ D'OR: del Cabeçó té gran importància un punt conegut com *l'Home*; és una elevació força visible i que sembla un home ajagut.

BÈRNIA: *la Campaneta*, petita elevació situada dintre d'un mos al mig de la serra; *la Caiguda de Bèrnia*, paret que cau a la mar; *el Rellonge*, elevació situada a la Caiguda; *els Forts de Bèrnia*, zona on es situa el fort o castell de Bèrnia.

EL TOSSAL DE LA CALA: *la Torre del Tossal*, torre de vigilància situada al capdamunt del tossal (Finestrat); *Vela Blanca*, pedra de grans dimensions de forma triangular i color blaquinós situada al peu del tossal i a la vora de la mar (Benidorm); *la Cova*, cova situada davall la torre quasi tocant la mar (Finestrat).

Els altres punts esmentats adés es solen prendre en bloc, puix que estan més allunyats i, per tant, no són observats d'una manera tan minuciosa: Ponoig, la serreta de Callosa, el Penyal d'Ifac i el Cap de l'Horta.

Si deixem de banda aquestes elevacions i mirem els punts o senyals de la costa, trobarem en direcció a la Vila (cal dir que quasi ningú no sap que Benidorm no fita amb la Vila sinó amb Finestrat, i per als mariners encara menys, puix Finestrat està tapat per la Cortina, i per mar els nostres veïns són els vilers):

- *el Torró*: zona situada entre la Cala de Benidorm i la de Finestrat;
- *Punta Plana*: punta de terra que entra en la mar;
- *Cala Fonda*: una caleta;
- *Cala Conill*: una altra cala que deu rebre el nom per l'animalet, puix sí que n'hi ha; tanmateix, la versió irònica diu que batejar així aquesta cala fou una premonició dels nostres avantpassats, puix que actualment és una platja nudista, o siga que la gent allí va «en conill»;
- *la Palmera*: és per on vessa el riu Torres a la mar.

Si sens fixem ara en els punts de costa però situats des del Tossal de la Cala per amunt, trobarem:

- *l'Arenal*: que és la paret del tossal que toca amb la platja i on, per efecte del vent, s'amuntega la arena;
- *la Fontanella*: brollador natural d'un corrent d'aigua subterrani que ix a l'arena de la platja, tanmateix, actualment i a causa de l'erosió provocada per l'ampliació del moll, la Fontanella surt dins l'aigua;
- *el Campo*: era el barri mariner;
- *el Moll*;
- *el Mal Pas*: zona a la vora del Castell;
- *el Castell*: situat sobre el tossal de Canfali; actualment, el nom Canfali es troba quasi perdut i la gent anomena la zona *el Castell*. Al Castell trobem: *la Punta del Moro*; *la Punta del Castell* (aquesta de gran imprtància, se'n fa contínua referència).

D'ací passem a la platja de Llevant (car el Canfali divideix la Badia de Benidorm en dos: la platja de Llevant i la de Ponent):

- *el Torrejón*: avui no hi ha cap torre, potser n'hi hagués alguna; és un nom estrany puix tan sols es conserva en aquest topònim;
- *la Xanca*: zona on estava el magatzem de l'almadrava;
- *la Bassa Seca, la Casa Blanca*: avui ambdues desaparegudes però els llocs segueixen rebent la denominació.

I així arribem a la Serra Gelada que és on trobem la mejor quantitat de senyals:

- *el Racó de l'Oix*: la paraula *oix* no té actualment un significat per als benidormers, és a dir, s'havia fossilitzat. Tanmateix, si parlem amb la gent que ha conegut la zona tal i com era abans, coincideixen a descriure-la com un lloc d'aigua estancada, amb gran quantitat de matèries putrefactes i d'olor nauseabunda. Aquesta descripció s'acobla amb el significat de la paraula *oix* (vòmit);
- *l'Amerador*: zona del Racó de l'Oix on s'amerava l'espart;
- *el Racó i la Cova de l'Infern*;
- *la Cala del Ti Ximo*;
- *la Mina de l'Ocre*;
- *la Punta del Pinet o Punta Llissera*: el segon nom li ve del fet que s'hi practica una peixquera anomenada *llissera*;
- *la Cova dels Bessons*;
- *la Figuereta*;
- *la Cova de l'Aigua*: cova on entra l'aigua de la mar, però el nom li ve del fet que cau aigua del sostre;

- *la Punta del Cavall*: no es sap d'on ve el nom, es podria suposar un eufemisme per evitar el mal sonant «carall»;
- *la Torre de la Punta del Cavall*;
- *La Creueta*: punt davall la torre on hi ha marcada una creu;
- *les Coves de Paltra*;
- *el Jordi o Morro de Sant Jordi*;
- *la Pila*: pedra grossa al capdamunt de la Serra Gelada i ben visible des de la mar;
- *Bols de Batuda*: zona davall la Pila i on es peixca amb els bols de batuda;
- *el Sec del Morret*: tros de terra que sobresurt de l'aigua (sec), i que es troba prop d'un morro de la serra;
- *la Cova del Bolig*: cova situada a la zona on es peixcava al bolig;
- *la Farola de l'Albir*.

Per acabar, ressenyem dos punts més que són:

- *les Mamelles*: són dos elevacions del terreny i que en combinació amb la Torre de la Cala permeten de trobar *el Mig Freu*;
- *el Senyal*: és un tall que hi ha en la Cortina que quan li arriba l'ombra senyala el migdia.

Seguidament, podem enumerar punts de dins la mar:

- *l'Alguer*: zona de la Cala on hi ha algues. Malgrat que tota la costa té algues aquesta zona en particular es coneix com l'Alguer;
- *l'Antineta*: roca ran de l'aigua i situada enfront de la Punta del Castell. És un nom comú, però que a Benidorm només s'aplica a aquesta roca. Actualment, serveix de base a un brollador d'aigua i
- *el Gos i la Tortuga*: pedra que sobreix mínimament de l'aigua i que té la forma dels animals esmentats;
- *l'Engolidor*: roca al peu del castell amb un forat enmig que engul l'aigua de les ones en retirar-se;
- *Mitjan freu*: distància mitja entre la costa i l'illa. Es diu que algú està a Mitjan Freu quan la Torre de la Cala està entre les dos Mamelles.

Conforme anem atracant-nos a l'illa tornen a aparèixer roques, cadascuna amb la seua denominació:

- *la Roca de la Pilota*;
- *la Roca de Llevant*; situada a llevant de l'illa;
- *la Ferradura*: roca amb aquesta forma característica;
- *l'Escull*: zona de roques que voreja l'illa.

Amb açò arribem a un altre gran punt de referència, l'Illa:

- *el Gros de l'Illa*: la part més alt i grossa. Quan el sol es troba en la seua vertical és migdia;
- *la Xapa*: entrant o badall que hi ha en la roca de l'Illa a la vora de la platgeta. Hi ha qui diu que el nom ve perquè s'hi xapaven patxelines i caragols. També pot ser el femení de *xap*, nom toponímic que indica un badall o trenc a la roca;
- *el Barranquet*;
- *Morro Maestral*;
- *Punta Llevant i Punta Garbí*;
- *Xaonell*: punt de l'illa;
- *la Pallissa*: lloc on es guardava el menjar d'un ruc;
- *les Campanes*: zona de l'illa rocosa, però que per baix deu estar buida, puix que al colpejar-les sonen amb diferents tons;
- *Cova Bombo*: cova on arriben els colps de mar en haver-hi una mica d'aire. Els colps de mar hi retronen prou i fa l'efecte d'un bombo.

En l'actualitat també s'empren com a senyals objectes artificials i sobretot edificis: *les Boles d'Aitana*, *el Bou* (anunci d'uns cellers andalusos), *la Torre Blanca* (edifici de nova construcció), *l'Hotel Bilbaino*, *l'Hotel Brisa*, *l'Hotel les Dunes...* Algunes d'aquestes construccions tapen o destrueixen senyals.

SENYALS I ENFILALLS:

Els mariners una volta que tenen localitzats senyals com els que hem vist anteriorment, els combinen per tal de tenir situats zones i punts marins que d'una altra manera serien il·localitzables. Els sistemes més sovintejats a l'hora de combinar senyals són els següents: superposar dos punts o més, és a dir, enfilat-los; o bé prendre dos o més punts, i a partir d'ells situar-se en la intersecció de les seues línies. Els indrets així, generalment, tindran per nom la combinació dels senyals; no falten, però, aquells que tenen un nom particular distint dels senyals que serveixen per a la seua localització. N'esmentarem uns quants:

- *el Moro per la Punta*;
- *al Descobrir la Vila* (o siga quan la Vila apareix);
- *els Tres Tossals* (el Tossal de la Cala, la Rastellera de Llevant i la Serreta de Callosa enfilats);
- *Cabeçó per Punta Plana*;
- *Cabeçó per Vela Blanca*;
- *Rastellera a Vela Blanca*;
- *l'Escull de la Punta de l'Illa a la Roca de la Pilota*;
- *el Morro Ponoig al de la Ti Pepa Muixona i l'Illeta*;
- *l'Hotel Brisa per la Punta de la Llissera* (s'hi calava l'almadrava);
- *la Barbada* (pr. *barbà*, línia d'esculls o conjunt de roques), és entre l'Alguer i el fang;
- *el Morro Ponoig al del Ti Pere la Gamba*;
- *al Caminet pel Canto de Fora de Vela Blanca* (hi ha pedra).

Com veiem, amb combinacions d'aquest tipus poden saber quin tipus de fondo es trobaran en cada enfilall: brut, net, roca, arena, fang... També els és més fàcil memoritzar quin tipus de peix domina per zones, alhora que els permet amb més facilitat tornar al mateix lloc.

Dos exemples de zones marcades pels senyals però que tenen nom propi són *el Galliner*, el nom del qual pot ser perquè es troba més a fora que cap altra. I la segona, *el Fatxo*, de significat desconegut. Ambdós senyals són coneguts pels mariners de Benidorm encara que no són del terme benidormer.